

OROITZEN

Lucien Schwob-ek

Ezagutu, ongi ezagutzen nuen Aita Salvatore Mitxelena. Baina, hala ere, nik uste, ezezagun zitzaidan. Ezezagun... Ez nuen bere aberastasun, bere dohain guziak banan-banan aztertzeke lain ezagutu. Ezingo nuke bere barnean zuen "zera" berezi ta gorde hura behar bezala islatu. Jardun hontan ez dut bere bizitzaren alderdi edo detaile bat baino aitatuko. Hain zuzen, gizon harengan harrigarrien zitzaidan eta, bidebatez, oraindik osoki ulertu ez dudan detailea.

Nere jaioterri La Chaux-de-Fonds urira heldu ziran Espainiar langileen Apaiz eta Aita zen bera. Kapila txiki batean ospatzen zien igande-goizetako Meza. Kapila arras kaskarra, benetan, Jainkoarekiko eginkizuna betetzeko biltzen ziran espainiar gizon eta emakume guzientzat.

Baina, aurretik, alboan dagoen Locle herrira (langile-uri hau ere) joaten zen espainiarrentzat elizkizunak ospatzera. Hamaikak aldean edo irixten zen Stella Maris eliza txikira, apaiz-jantziz estali, ta zai zeuden kristauak aitortzeko (ta nola egin ere!) juxtu-juxtuan. Halakoxea zen bera: gorputzez handi ez bazen ez zen txiki ere, beltzaran, begiak sakon bezain bizi. Baina sakristi melarretik aldarera agertzen zitzaigunean gertatzen zen harrigarriena: Beste ordu guzietan gorputzez ez handi ez txiki zen hura, (traje beltzez jantzia, lepoko zuria doi-doi agerian zuela) aldarean agertu bezain laister berrogeiren bat zentimetro aziago aurkezten zitzaigun.

Nola ulertu gorputz-azitze hau? Ez dut uste kasuilak sortzen duen irudipena soilik zenik, ez baidut beste apaiz inorengan tainoko aldaketarik nabaritu. Arratsalde batean, nere pintura-lan-

tokian lagunarteko ardoa edaten gaundela, berari aipatu nion arazo hau. Pentsaketan gelditzeke, bizkor asko erantzun zidan: "beste zenbaitek ere esan didate". Eliz-jantziak luzatzen badute ere, nik uste dut aldaketa berezi honek argi bai argi aurkezten digula A. Salbatoren presuna eta anima. Begira: Bere erlijio-eginkizuna betetzeko une hartan agertzen zen hura egunoroko gizon huraxe bera zen, "mundu hontako gizona", bere ondokoen laguntzen, langile bakoitzaren gora-beherak entzuten, haien aolkatzen, beren ordeztu Espainiar Enbajada edo beste aministrazioetara joaten ibiltzen zen Aita mixiolari huraxe zen, noski. Eta, une-izpi batean, mundu hontako gizon hura beste munduko gizon bihurtzen zen elizkizuna hasterakoan (ta nolako su ta berotasunez, gero!). Horrela, izkutuan, sinismen-gizona haundiagoa gertatzen zen beregan ekintza-gizona baino.

Eguneko Meza zein zen adieraziaz hasiko zitzaigun. Elizkizunaren aldi sakonenean, Sagara-aurrez edo ondoren, abesti bati erasoko zion bere bihotz osoz, denek jarrai zezaioten eta elizatzuan zeuden langile guzien abotsak bat eginik, elkartasuna bizi-berotu zedin. Eta nolako ixiltasuna sortzen zuen sortu hitzaldirakoan! Gizon haiekiko ardura presatsuak eraginda, bere esku zegoen kolonia haren egoera ta behar guzien berri emanaz hasiko zen. Nolako maitasuna ta zenbaterainoko berotasuna berak "refujiatuen atsekabe" deitzen zituen ezbeharretaz mintzatzen zitzaienean. Gero, eguneko Ebanjelioari lotzen zitzaion. Ba zuen, izan, halako etorri berezi bat, Cuban luzaroan landu zuen mixiolari tankerako etorri gartsu bat. Ez zuen hitzaldia prestatzen. Etorri sutsua zuen, eta bere jakite zabala mintzatzen hasten zenean, muinez blaituak, bizigarriak eta sakonak ziran haren pentsakizunak, entzuleengan sinismen-arnasa sortarazteko egokitasunez jantziak.

Aita bezain anai zitzaien hari denek zioten begirune, ta gidari bat bailitz denak belarri zitzaizkion. Asaldaturik jartzen zuten Hitzak eta bere hitzek. Aurpegian irakur zekioken esaten ari zena.

Bere aurpegia itzal-argi-jolas bat bihurtzen zitzaion. Poz-odolak gorritzen zuen bere egitura guzia entzuleen alabatzen ari zenean, baina asarre ta sumin-odolak zerbait madarikatzen zuenean. Egun hartan beldurak ozkatu ninduen, bere arteriak nahiko eroriak zebiltzala jakin nuenean alegia. Zergatik jartzen zera —niotsan nik— hain asaldatua? Gaitz dagiozu zeure buruari eta ume bailira minizatzen zatzaie entzuleai. “Umeak dira-ta” erantzuten zidan, haien pekatuak sufritu ezinik.

Bere osasuna, nahizta bestela iduri, eroria zen erabat. Esan zien esan medikuek: zigarroari uzten ez badiozu, anka bat ebagi-beharraren arrixkua duzu. Berebat baztertzen zituen zigarroak eta irriparrean ageri zuen zigarroak uztea zenbat kostatzen zitzaion. Handik laister, bere bihotz-asaldari ezin eutsiaz, zera esaten zien bere entzuleei Meza amaitzean: alegia, beste apaiz bat etorriko zitzaie la bereak egitera alik-eta bera arteria batetik operatzen zuteino. Hitz hauek larritasun bat utzi zuten denen barnean zintzilik, beldur larri bat. Heriotza bera ere ez baizen egoera hartan pentsa-ezineko gauza.

Operatu zuten eta bere jaioterrian igaro zuen atsedenaldira luzea. Eskutitz bat idatzi zidan bertatik: “Zarauz nere jaioterritik adiskidetasun eta oroipen bizienak nere lagun jator Schwob-i. Anaikiro Aita Salbatorek, 16-10-65”. Imanol Unzurrunzaga gaztea izan zitzaigun A. Salbatoren ordezkotako, hura sendatzen zen arte.

Dagoneko nahiko argi dager, agian, gizon harrigarri honi zergatik urreratu nintzaion. Hain ongi konprenitu ta ongi onartu ninduen hark espainiar langile ta familientzat zuen elizatzotxo hartan! Bere fede bizi hura behar nuen eta berak gatzelaniaz egiten zituen hitzaldi haiek entzun beharra nuen, halako etorri ta berotasun jatorrez jazten zituen hitzaldi haien beharra. Poz ematen zidan, gainera, nere abotsa eliza hartako espainiar langileenarekin batzeak. Areago poza ezen XVII-gn. gizaldiko andaluziar Juan de Valdes margolariari buruz liburu bat idazten ari bait nintzen. As-

kotan hitzegiten genuen, trenean edo ginjoazela, liburu honetzaz Aita Salvatore ta biok. Greccoren argazkiak zitzaizkion berari gogokenak. Harrigarri gertatzen zitzaion Kalifen garaiko Cordoba ere bere haunditasun eta kultur paregabearekin...

Gure elkarrizketa sutsu haietan Aita Salvatore kulturak txunditzen ninduen gehienbat, bere iritzien zehaztasunak eta edo-zertarako zuen begi bizkor harek, korapiloak askatzeko zuen errez-tasunak. Bere zorrotzasun-dohainak harriturik nindeukaten. Ez nekian artean zenbaiterainoko apaltasuna zuen: bera hil-ta urrengo egunean jakin nuen, La Chaux-de-Fonds uriko elizako bere lagun Pierre Dortail apaizak esanik, Aita Salvatorek zenbait idazti utzi zituela eta Euskaltzaindikoa zela.

Oraindik ere tristura sakonez datorkit burura azkenekoz elkar ikusi genuen egun hura. Jakin ongi banekian ere, bere osasunaz galdatu nion. Larritasun gorde bat irakurtzen nion bere aurpegian. Oraindik gaztea zera, —niotsan nik— (47 edo urte zituen), nere aldean gazte. Biziki harritu ninduen bere erantzunak: “bai, noski, baina nik baino arteria hobeak dituzu zuk”.

Handik hiru egunera, azkeneko igandean, buruko min gorrak arrapatu zuen, ospitalera eraman ta buru-ezurraren zula-keta egin zioten. Urrengo igandean hil-zorian ikusi nuen izaki erori ta galdu hura biziki urruti zegoen kasuiladun apaiz sendo ta sutsu harengandik.

Hain maite genuenaren aldeko hilen Meza hogei apaizek eman zuten.

Halaxe urtu ziran Aita Salvatore Mitxelenaren urteak: bere izate sendoaren eta bere jardun ugariaren fruituak nunahi zabalduaz. Horrelaxe.

Lucien Schwob
1967

(euskeraz: *Iñaki Beristainek*)